

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ДОСЛІДНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ» В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Рудніцька Катерина Валеріївна

к. пед. н., доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

Анотація: У статті проаналізовано сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність майбутнього фахівця». На підставі аналізу наукових робіт зроблено висновок, що дослідницьку компетентність науковці розглядають із точки зору системного, психолого-операційного, процесуально-технологічного, функціонально-діяльнісного та компетентнісного підходів. Визначено, що «дослідницька компетентність» є інтегральною характеристикою особистості фахівця, вираженням його готовності і здатності самостійно освоювати і здобувати нові знання.

Ключові слова: компетентність, дослідницька компетентність, дослідницька діяльність, професійна діяльність, майбутній фахівець.

Вивчення вимог роботодавців до майбутнього фахівця дозволило вичленити, як особливо значущий для професійної діяльності, вирішальний фактор успіху – дослідницьку компетентність.

Питання розкриття сутності поняття «дослідницька компетентність» розглядалося різними авторами (М. Архипова, М. Головань, О. Земка, В.Кулешова, О. Макаренко, О. Мартиненко, О. Микитюк, С. Осипова, О. Рогозіна, О. Семенов, В. Сотник та ін.).

Більшість науковців визначають дослідницьку компетентність як сукупність знань та вмінь, необхідних для здійснення дослідницької діяльності (психолого-операційний підхід).

На думку М. Чошанової, М. Данилова, Є. Зеєр, компетентного фахівця відрізняє здатність серед безлічі рішень обирати найоптимальніше, аргументовано спростовувати помилкові рішення, піддавати сумніву ефектні, але неефективні рішення, тобто володіти критичним мисленням. Компетентність передбачає постійне оновлення знань, оволодіння новою інформацією для успішного вирішення професійних завдань у даний час і в даних умовах та включає в себе як змістовний (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти. Тож компетентна людина повинна не лише розуміти сутність проблеми, але й уміти вирішити її практично, інакше кажучи, володіти методом рішення. Причому в залежності від конкретних умов розв'язання проблеми людина може застосувати той чи інший метод, найбільш підходящий до даної ситуації. Варіативність методів – це третя важлива властивість компетентності, наряду з мобільністю знання та критичністю мислення.

Співзвучною сказаному є думка В. Введенського, який зауважує, що дослідницька компетентність визначається ефективністю застосування в реальній практиці засвоєних знань та вмінь, які необхідні для здійснення дослідницької діяльності [1, с. 52]. Водночас Т. Воронова вважає, що дослідницька компетентність проявляється в дослідницькій грамотності, володінні методами дослідження, умінні статистично обробляти емпіричні дані, формулювати висновки, представляти результати дослідження [2, с. 184].

Розглядаючи дослідницьку компетентність із позиції процесуально-технологічного підходу, А. Хуторський зазначає, що остання передбачає оволодіння відповідною дослідницькою компетенцією, під якою слід розуміти знання, як результат пізнавальної діяльності людини у визначеній галузі, методи й методики дослідження, якими вона повинна володіти для здійснення дослідницької діяльності, а також мотивацію і позицію дослідника та його ціннісні орієнтації [3].

З точки зору функціонально-діяльнісного підходу (Б. Ананьєв, Н. Кузьміна, А. Маркова, В. Шадриков, І. Никанорова та ін.) науковці включають до поняття «компетентність» сукупність необхідних для ефективної

дослідницької діяльності особистісних якостей. До їх переліку можна віднести стійку спрямованість на вирішення поставленої проблеми дослідження; одержимість у роботі; критичність і самокритичність, постійну незадоволеність досягнутим результатом та ін. За такої позиції компетентність ототожнюється з «функціональною компетентністю» [4].

Деякі дослідники (В. Болотов, А. Деркач, І. Зимня та ін.) розглядають дослідницьку компетентність як інтегральну характеристику особистості фахівця, що виражається в готовності і здатності самостійно освоювати і отримувати системи нових знань шляхом перенесення смислового контексту діяльності від функціонального до перетворювального, на базі наявних знань, навичок і способів діяльності. У рамках даного підходу В. Сластьонін підкреслює, що структурні компоненти дослідницької компетентності повинні збігатися з компонентами дослідницької діяльності, а єдність теоретичних і практичних дослідницьких умінь складає модель дослідницької компетентності [5, с. 83].

У площині системного підходу дослідницька компетентність виступає:

- складовою професійної компетентності (В. Адольф, А. Деркач, Т. Смоліна);
- невід'ємним компонентом загальної та професійної освіченості (Б. Гершунський, В. Лаптев).

Отже, на підставі аналізу наукових робіт можна зробити висновок, що дослідницьку компетентність науковці розглядають із точки зору системного, психолого-операційного, процесуально-технологічного, функціонально-діяльнісного та компетентнісного підходів. При цьому ми погоджуємося, що «дослідницька компетентність» є інтегральною характеристикою особистості фахівця, вираженням його готовності і здатності самостійно освоювати і здобувати нові знання в результаті перенесення смислового контексту діяльності від функціонального до перетворювального, на базі наявних знань, умінь, навичок та способів діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Введенский В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 51-55.

2. Воронова Т.А. К вопросу о критериях эффективности подготовки педагогов-исследователей в системе университетского многоуровневого педагогического образования // М.Н. Скаткин и современное образование : материалы конф. : в 2 т. / под ред. В.А. Мясникова ; сост. Л.Б. Прокофьев. М., 2000. Т. 2.

3. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностноориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – №2. – С. 55-61.

4. Грозан С. Методологічні підходи до визначення сутності та змісту поняття «дослідницька компетентність» [Електронний ресурс] : матеріали III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції [«Проблеми професійного становлення майбутнього фахівця в умовах інтеграції до європейського освітнього простору»], (22 травня 2015 р.). – Режим доступу : <http://www.kspu.kr.ua/ua/ntmd/konferentsiy/3-mizhnarodna-internet-konferentsiia-2015/seksiia-5/3605-metodolohichni-pidkhody-do-vyznachennia-sutnosti-ta-zmistu-poniattia-doslidnytska-kompetentnist>.

5. Педагогика: Учеб. пособие: В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, А.И.Мищенко, Е.Н.Шиянов.— М.: Школа-Пресс, 1998.— С.512.